

SUZKO ARMEN LEHEN BERRIAK

Aurten dira laurehun urte Pizentziako Arma Fabrika sortu zela. Sorreta honek bere hasierak itan zituen eta hasi buruz zerbait esaten zela.

Arma, Hari-ostik hasiakok arkuakidera agertu ziren. Asko bitz egia da hasieraz baina gauruz aurrerik gutxi eza da. XV garren mendean hasi baziren ere, XVI san eraquta ziren lehen eaku-ermen aurrerapen handienak, metzariko epiinqardotik zaharriko arkabuz eta mosketera arte. Itz hauek Euskal Herrian itan zuten garrantzia jartzeaga nota.

Suzko-arma lehen aldiz Oñaz eta Ganboaz garafko guduetan eragutu zen, 1420an Laskanako alde-koausiak Laiboko oteza inguratu zutenean, eta bere hormak autsi esinez ihartzakara la zuten eta hazi aratzi zuten. Hemen araldia zen "lanbarda" ireneko arma isagorti kura eta gorotik zerbait aldiz agertzen zaiguna, Lope Garsia Salasakoaren kasoniketan ikus dezakeguzen.

Biskaiako Fuero zaharrak II. Estolako 38. kapituluon, 1452garren urtean, lanbarda, trabuketa eta gainetako armaok debekatueta ditu.

Berri hauek, egia eza, ez ditute egiztatzen armaok Euskal Herrian bertan eginak ziren, hala uste badugu ere.

Arma hauek Euskal Herrian egiten ziren lehen egitia leibel la Catalunara 1480ko Cedula Real-ean agertzen zela, hemanqo armaqinero dela eta eskaria eginez, armaok beha zitueta eta abalik, o-kerren eta abalik gehien egiteko aginduz. Geroztik gerozago eta sakari gehiago dater, 1488an Mallen deiturako baten bidex eskatzen dira. Hemenik aurrerako berri azko ematen ditu Gregorio Mujikak Monografia Histórica de Eibar-en. Gerozago, Ramiro Larrañaga nere edizidokan ere berri azko gehitu ditu, eta neronek ere berri interesqart azko aurkitu ditut, hitzaldri baten berrihiko ditadonak. Hemen, artikulo labur baten es bala posible dera agertza.

Lehen parteko agizietan ez da ezaten Euskal Herriko sein partetan egiten ziren. Maizentz ere, "en las fábricas de la provincia de Guipúzcoa y Señoría de Vizcaya", batzuetan Araba ere aipatzen de-

larik. Baina XVIgarren lehen mende erdian ikusten daretik dogikenez: Pizentzia (Sorabuz), Berqara, Eibar, Markina, Erman, Elorrio eta Mendragoa dira suzko eaku-armaqintzen atotzen diren herriak. Araba eta Tolosa arma-aurqintzen bates ere. Gainera, armaqintzako maiztat lehenabaitzako egitai dera pizentziatzen da. "Juan de Charruca", maestro armero", 1341ean, Hosen endotik, qeroko urteetan aipatzen direnak, deiturat. Beha-arrorren erdi ingurukok dira gehien behienak. Inoiz arma-lantegien herrien isenak ere agertzen dira, eta qurti dera qezakoko Carabuz, Eibar, Berqaren eta inguruetan atera "las fábricas de Guipúzcoa y Señoría de Vizcaya" ezaten denean.

XVIgarren mende honen zehar milakok eta milakok armaok egiten dira, Eibarlean, Bilbon eta Nafarroako Eugia artilleria egiten zen eta Mendragoen gainera hauestat maiztota.

Ordura arte "fábrica de armas" ezaten zena, herri haletan akabanaturik ziren lantegi tipiak besterik ezituen, Elkar-lanean ari ziren lan qremiatan bildutik, Gremio haletako batzuk beren espezialitate bereziak zituzten. Elkar-lan honen ageritza eta zabalbasunak antolatzen herriak eskatzen zituen, eta, orduan, armaqintzen ari ziren qezak beren barandotaz bildutik, hobekuntzen bila, erkargo likatuzago bat erabaki zuten eta hemanik sortu zen, 1573an, "fábrica de armas portátiles de fuego y blancos de guerra de la villa de Pizencia" izenekoa. Armaqintza hauek Pizentzian zitueta bere aurrerak eta qurti haretan, qezaru azko, Pizentzia bere zen lan meta berari horetan naqusi eta hura; eta qeroko urteetan ere hurrela agertu zen, XIXgarrenetik Eibarrek aurrera hartu baziren ere.

Armaqintzako qremioak sar ziren Lamot eta Jovellanos'ek ederki adierazi zituzten, eta qremio horien garrantzia hain handia zelarik, beren diputadua zuten probintziako batzarretan ere.

Maiz aipatu da armaqintzen eroiqarris monumentu bat jzatzena. Nere untez, inoiz qaririk izatekotan aurten dala, eta non habeto Sorabuz bertan baina?

JUAN SAN MARTIN

PRESUPUESTO MUNICIPAL 1973

82.050.000 ptas.

GASTOS

Personal activo	42.831.536,—
Material y diversos	19.026.000,—
Clases pasivas	723.550,—
Deuda	2.271.660,—
Subvenciones	900.000,—
Extraordinarios	14.040.398,—
Reintegrables e imprevistos	2.256.856,—
Suma total	82.050.000,—

INGRESOS

Impuestos directos	13.650.000,—
Impuestos indirectos	4.125.000,—
Tasas y otros ingresos	26.580.000,—
Subvenciones	35.354.714,—
Ingresos patrimoniales	362.727,—
Extraordinarios y de capital	76.000,—
Eventuales e imprevistos	1.901.559,—
Suma total	82.050.00,—